

**DE KRACHT
VAN
SALLAND**

Visie voor een nieuwe gebiedsaanpak 2014 → 2020

voortbouwen, verbinden en vertrouwen

Salland, 12 december 2013

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Het ontstaan van De Kracht van Salland	5
2.1. <i>Evaluatie pMJP en Leaderprogramma</i>	5
2.2. <i>Interviews en werkconferenties</i>	5
2.3. <i>De werkconferentie De Kracht van Salland</i>	5
3. Visie	7
3.1. <i>Stip op de horizon</i>	7
3.2. <i>Andere manier van werken</i>	7
4. Werkthema's	10
4.1. <i>Sallands landschap en landbouw</i>	10
4.2. <i>Water en Klimaat</i>	11
4.3. <i>Bereikbaarheid en verbindingen</i>	12
4.4. <i>Sallandse economie</i>	13
4.5. <i>Bedrijvigheid en Midden- en Kleinbedrijf (MKB)</i>	14
4.6. <i>Lokale kracht</i>	14
4.7. <i>Relatie overheid-burger</i>	15
4.8. <i>Wonen en zorg in de samenleving</i>	16
5. Naar een netwerkorganisatie in stappen	17
6. Organisatie en planning	17

Voorwoord

Voor u ligt de visie op een nieuwe gebiedsaanpak voor Salland in de periode 2014-2020. Deze visie is opgesteld door de gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte, de waterschappen Groot Salland en Rijn en IJssel, alsmede de Plaatselijke Groep Leader in samenwerking met de Sallandse samenleving. De visie beoogt geen vast eindbeeld te geven, maar is een dynamisch document. We verwachten dat nieuwe ontwikkelingen, inzichten en initiatieven uit de Sallandse samenleving in de periode van zes jaar tot bijstelling van de visie kunnen leiden. Daarmee doen we recht aan de titel van nieuwe gebiedsaanpak, namelijk gebruikmaken van de kracht en dynamiek in de Sallandse samenleving, waarin de overheden, organisaties en de inwoners van Salland gezamenlijk op basis van delen, verbinden en vertrouwen de toekomst van het Sallandse platteland vormgeven!

We nodigen daarom alle Sallanders uit om invulling te geven aan de visie, samen sterk.

1. Inleiding

Door samen te werken in de uitvoering van het gebiedsprogramma Salland 2007-2013 (pMJP) en het Leaderprogramma Salland (loopt tot eind 2013 met nog twee uitloopjaren voor afronding van projecten) is in Salland een krachtig netwerk ontstaan. Hierdoor hebben de overheden in samenwerking met Sallandse organisaties en bewoners succesvol beide programma's kunnen uitvoeren en is voor 70 mln. euro geïnvesteerd in het gebied. Met dit netwerk als fundament richt Salland zich op een volgende fase.

Rollen en pijlers

De huidige snelle economische en sociale ontwikkelingen in de samenleving maken ons als overheid bewust, dat het opstellen van een statisch dichtgetimmerd meerjarenprogramma met onderliggende projecten niet meer van deze tijd is. Daarom richten we ons in Salland op een nieuwe manier van werken van de overheden met de

Aardehuizen, Olst-Wijhe

samenleving. De veranderende rol van de overheid (meer faciliteren, uitnodigen, prikkelen en ondersteunen) en het gebruiken van de lokale kracht van de samenleving zijn de belangrijkste pijlers in deze nieuwe fase. Zo kunnen we actief inspelen op potenties en initiatieven in het gebied. Een fase waarin het gebruikmaken van eigen kracht, zorgen voor een integrale aanpak, duurzaamheid en het leggen van verbindingen centraal staat. In de uitvoering staan daarbij maatwerk, eigen initiatief, flexibiliteit en resultaatgerichtheid voorop.

Bij de gemeenten en de waterschappen in Salland bestaan verschillende vormen van participatie, zoals inspraak, interactieve beleidsvorming, burgerinitiatief e.d. In De Kracht van Salland zal er een mix ontstaan uit deze vormen waarbij de focus meer komt te liggen op initiatieven uit de samenleving waarin de overheid participeert. Dit betekent niet dat de overheid niets meer initieert. Bij de uitvoering en doorvertaling van Europees en landelijke beleid blijven de lokale overheden bijvoorbeeld een belangrijke rol vervullen. Echter, de Sallandse partners worden in een vroegtijdig stadium geprikkeld om te participeren bij de verwezenlijking van deze doelen. Overheidsinitiatieven en initiatieven vanuit de Sallandse samenleving worden daarmee verknoopt tot één logistiek proces. Dit allemaal onder de titel van De Kracht van Salland.

De stip op de horizon

De voorliggende visie is gebaseerd op de ideeën van de overheden, ondernemers, organisaties en bewoners in Salland. Het geeft een doorkijkje waar we als Sallanders 2020 inhoudelijk en organisatorisch gezamenlijk willen staan en wat we willen bereiken. Het is de stip op de horizon. Deze visie is daarmee een uitnodiging en inspiratie van en voor Sallanders. De netwerkorganisatie De Kracht van Salland beoogt een platform te zijn voor het uitwisselen van ideeën, innovatie en ervaringen voor alle partners die in Salland willen investeren. De overheid is een van de partners in het Sallandse netwerk. De projecten worden, waar mogelijk, gezamenlijk door de overheden, bewoners, organisaties en bedrijven in Salland en in onderlinge afstemming met elkaar opgepakt en gerealiseerd.

2. Het ontstaan van De Kracht van Salland

2.1. Evaluatie pMJP en Leaderprogramma

Salland heeft de ambitie om de 'flow' van samenwerking en resultaatgerichtheid vanuit het huidige pMJP en Leader programma vast te houden en voort te zetten in een nieuwe gebiedsaanpak. De eerste contouren voor de ontwikkeling zijn al in 2011 ontstaan. Uitgangspunt was dat de trekkende partners (gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte, het Waterschap Rijn en IJssel, het Waterschap Groot Salland en de Plaatselijke Groep Leader (PG)) verder wilden gaan met gebiedsgerichte aanpak van samenwerking. In 2012 is een tussentijdse evaluatie uitgevoerd over de opzet, uitvoering en voortgang van het huidige pMJP en Leader programma. Dit om te leren wat goed ging en wat beter kan in de opzet van de nieuwe gebiedsaanpak voor de jaren 2014-2020. Aan de hand van deze evaluatie is medio 2012 een eerste opzet voor een visie opgesteld door de drie betrokken gemeenten, de twee waterschappen, de Plaatselijke Groep Leader en een aantal organisaties uit het netwerk.

Vernieuwde gebiedsaanpak

Naar aanleiding van deze eerste opzet, en ingegeven door de conclusies uit de evaluatie en bijeenkomst, is besloten tot een vernieuwde gebiedsaanpak. Kern hiervan is om vanaf het begin de inwoners en organisaties in Salland bij het opstellen van de gebiedsaanpak te betrekken en flexibel en ad hoc in te spelen op ontwikkelingen en initiatieven in de samenleving op dat moment. Vandaar ook de term aanpak in plaats van programma. Een uitdaging voor overheden én samenleving. Om de bewoners en organisaties ook direct bij het opstellen van een nieuwe gebiedsaanpak te betrekken zijn 50 dialooginterviews met Sallanders uitgevoerd en is de werkconferentie De Kracht van Salland georganiseerd.

2.2. Interviews en werkconferenties

In december 2012 en januari 2013 zijn er 50 dialooginterviews gehouden met allerlei inwoners uit Salland. We hebben bewust gekozen om juist mensen te interviewen van buiten het 'bekende' netwerk: een schoonheidsspecialist, een dominee, agrariërs, ondernemers, een makelaar, een politieagent, een journalist, jongeren, ondernemende vrijwilligers en nieuwkomers in het gebied, etcetera. Die 50 Sallanders zeggen: Salland is mooi, Sallanders voelen zich verbonden met elkaar, ze zijn actief en initiatiefrijk en vragen om een nieuwe relatie tussen overheid en burgers. Uit deze interviews zijn de meest genoemde werkthema's gedestilleerd. Deze zijn:

- Sallands landschap en landbouw
- Bereikbaarheid en verbinding
- Lokale kracht
- Relatie overheid-burger
- Sallandse economie
- Veranderende gemeenschappen.

Deze werkthema's vormden de rode draad voor de werkconferenties De Kracht van Salland. Deze thema's kunnen, naar gelang de ontwikkelingen in de samenleving, bij de verdere uitwerking nog veranderen.

2.3. De werkconferentie De Kracht van Salland

Op 7 februari en 8 maart 2013 is de werkconferentie De Kracht van Salland georganiseerd. Hiervoor waren nadrukkelijk alle Sallanders uitgenodigd. De deelnemers zijn uitgedaagd om met concrete projectideeën te

komen bij bovenstaande thema's en deze verder uit te werken in prototypen¹. De projectideeën hadden op tal van ontwikkelingen betrekking, zoals wonen en zorg (transitie van de Awbz en Wmo), infrastructuur (aanleg van glasvezel in Salland), landbouw (voorsorteren op nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid-GLB). De komende jaren worden de ideeën verder uitgewerkt.

Salland Café

Uit de werkconferentie kwam duidelijk naar voren dat er binnen Salland grote behoefte bestaat aan netwerkbijeenkomsten. Tijdens de conferentie is hiervoor de naam Salland Café bedacht. In het Salland Café kunnen mensen en organisaties nieuwe projectideeën inbrengen, informatie uitwisselen en ophalen. Het Salland Café is een netwerkbijeenkomst voor en met de inwoners en organisaties uit Salland en heeft een broedplaatsfunctie voor nieuwe projectideeën in Salland. Hiermee wordt een concrete stap gezet om samen met de organisaties en inwoners van Salland de gebiedsaanpak op te pakken en vorm te geven

Conclusie

De belangrijkste conclusie uit de gesprekken met de inwoners en de werkconferenties is, dat van de overheid een opener houding ten aanzien van initiatieven vanuit de samenlevingen wordt gevraagd. Samen bouwen aan Salland, waarbij onverwachte ontmoetingen, het delen van kennis en informatie, het verbinden van initiatieven en contacten sleutelbegrippen zijn die bijdragen aan ontwikkelingen en innovaties in Salland.

Filmpjes

Van de conferentie zijn twee korte filmpjes gemaakt. Deze zijn te vinden op www.sallandbuiten.nl onder De Kracht van Salland. Op deze website vind je ook het filmpje over de resultaten van pMJP en Leader Salland.

¹ Een prototype is een gezamenlijk uitgewerkt projectidee.

3. Visie

De visie bestaat uit wat we als Sallandse partners in 2020 willen hebben bereikt, de veranderde manier van werken en toekomstbeelden op de inhoudelijke werkthema's.

3.1. Stip op de horizon

“Onze visie is dat Salland in 2020 een vitaal gebied is, waar het goed leven en werken is. Mensen voelen zich met elkaar verbonden en ondernemen zelf initiatieven om aangenaam te kunnen leven en werken. De samenleving en de overheid hebben vertrouwen in elkaar en pakken daar waar nodig gezamenlijk activiteiten en/of projecten op om het goede leven en werken mogelijk te blijven maken, ook op langere termijn. De inzet vanuit De Kracht van Salland richt zich op het behouden en versterken van de vitaliteit van Salland”.

3.2. Andere manier van werken

Om de visie te realiseren is het de kunst om wensen, ideeën en doelen van de samenleving en van de overheden slim op elkaar af te stemmen en te verbinden. Daar waar acties specifiek bij de samenleving liggen of specifiek bij de overheid horen blijft de verantwoordelijkheid daar ook liggen. In onderstaande schets is dit weergegeven. De Kracht van Salland wordt een netwerkplatform voor de overheden, inwoners en organisaties van Salland, waarin plannen en ideeën - die bijdragen aan een vitaal Salland - samenkomen. Het is een platform om kennis, informatie en ideeën in te brengen en te delen. Het heeft ook een broedplaatsfunctie, waarbij de ingebrachte ideeën, plannen en initiatieven door de deelnemers worden omgezet in goede en haalbare projecten. De Kracht van Salland wil ook ondersteuning bieden om kansrijke projecten ook financieel verder te brengen. Het is een netwerkplatform: deelname is op vrijwillige basis.

Bij het oppakken van projecten zijn volgende uitgangspunten voor de overheden van belang (zie ook figuur 1):

A. Meerwaarde door samenwerken

De overheden pakken gezamenlijk projecten op die gemeentee overstijgend zijn en/of die een gezamenlijk inzet vragen. Er moet een duidelijke inhoudelijk, financiële en/of organisatorische meerwaarde zijn voor samenwerking tussen een of meerdere overheden en er moet draagvlak voor zijn. Projecten en initiatieven die lokaal door instanties of particulieren worden opgezet en waarbij geen overheidsinzet wordt gevraagd vinden hun eigen weg wel. De kennis daar opgedaan wordt natuurlijk wel in het netwerk gedeeld. Kortom: lokaal laten wat lokaal kan, regionaal oppakken wat regionaal moet.

B. Nadere focus

De inhoudelijke focus ligt vooralsnog bij de themavelden landschap en landbouw, water en klimaat, bereikbaarheid, economische ontwikkeling, wonen en zorg in de samenleving en lokale kracht. Bij de uitwerking zal duidelijk worden waar het accent van de activiteiten en projecten komt te liggen.

Het thema lokale kracht is niet alleen een inhoudelijk themaveld maar tegelijkertijd de kern van de nieuwe manier van werken van de overheden, namelijk het uitnodigen en mobiliseren van kennis en potenties vanuit de samenleving in een vroegtijdig stadium.

C Gebiedsafbakening

De overheden richten zich in principe op projecten in de gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte (DOWR). Natuurlijk kunnen onderdelen van het programma, activiteiten en/of projecten verder reiken dan deze drie gemeenten, bijvoorbeeld op het gebied van waterhuishouding en marketing. Deze worden dan ook opgepakt als er meerwaarde en draagvlak is.

D. Nieuwe werkwijze: van programmaregisseur naar een netwerkpartner

De overheden willen meer en meer een rol als netwerkpartner innemen. De inzet is maximaal de potenties uit Salland te optimaliseren door in te zetten op gebruik van lokale kracht en kennis. Inzet is toe te werken naar een organisatorisch en bestuurlijk netwerk De Kracht van Salland, bestaande uit de overheden, Sallandse instanties en particulieren.

Het werken in een netwerkorganisatie vraagt om een andere werkwijze en werkhouding. Aspecten die een rol spelen zijn:

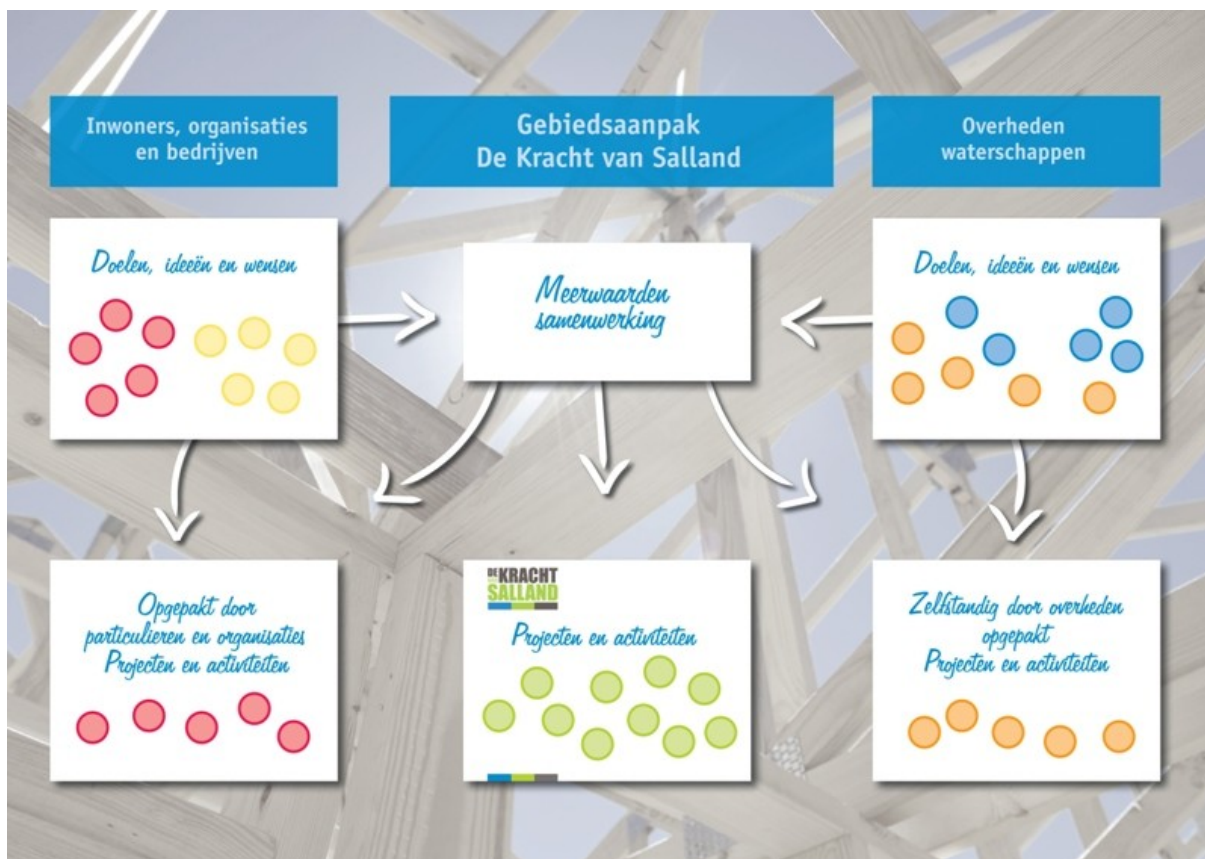
- Vertrouwen meer lokaal neerleggen in plaats van werken met alleen door de overheid gestuurde processen. Verzilveren van lokale wensen en potenties van bewoners en organisaties door middel van verbinding.
- Per project bepalen waar de participatiegraad ligt van de overheid en de samenleving. Samen projecten/activiteiten oppakken is een uitgangspunt van De Kracht van Salland. Daar waar het samen niet hoeft, kan het ook onafhankelijk van elkaar worden opgepakt.
- Slim gebruik blijven maken van de bestaande samenwerking tussen de verschillende overheden (gemeenten, waterschappen en provincie) en bewoners, ondernemers en organisaties.
- Stimuleren van het verspreiden van kennis tussen verschillende partijen (bedrijfsleven, samenleving overheden, onderzoeksinstellingen en onderwijs) door ontmoeting en informatie-uitwisseling om zo innovatief, efficiënt en effectief te werken. Netwerkvorming, kennisuitwisseling, innovatie vanuit onderzoek koppelen aan innovaties vanuit de praktijk.
- Slimme en nieuwe financieringsconstructies inzetten waarbij overheidsmiddelen (provinciaal, landelijke en EU), eigen middelen (van gemeenten, waterschappen) en private gelden (streekrekening, crowdfunding) slim ingezet worden om het investeringsvolume in Salland te maximaliseren.
- Inzetten op verdere integrale aanpak om zo slimme combinaties/co-creaties te kunnen maken tussen de verschillende sectoren (landbouw, landschap, toerisme en recreatie, natuur, water, onderwijs, innovatie en ondernemerschap).
- Inzetten op duurzaamheid. Niet alleen op het gebied van energieproductie en besparing, maar ook projecten en activiteiten duurzaam ontwikkelen op financieel gebied en onafhankelijkheid van subsidies.
- Het verbinden van mensen, organisaties en bedrijfsleven door regelmatig ontmoetingen te organiseren buiten de reguliere netwerken.

Conclusie

Kortom, de inzet is geen statisch programma meer te ontwikkelen, maar op basis van co-creatie tussen overheden en de Sallandse samenleving flexibel, nieuwe projectideeën te ontwikkelen en initiatieven op te pakken, zodat snel ingespeeld kan worden op de behoeften in Salland ten behoeve van een duurzaam en vitaal platteland in Salland.

Salland Café, 7 juni 2013

Figuur 1: schets ontwikkeling nieuwe gebiedsaanpak

4 Werkthema's

Om de toekomstige opgave te verkennen, zijn op basis van ambtelijke en bestuurlijke evaluatiesessies, de interviews en de werkconferentie een aantal werkthema's geformuleerd. Deze werkthema's zijn bedoeld als eerste aanzet voor de gezamenlijk met de partners uit te werken voorstellen en projectideeën.

4.1. Sallands landschap en landbouw

Landschap

Salland kent een grote landschappelijke diversiteit. Natuur, landschap, cultuurhistorie en landbouw zijn belangrijke waarden die een bijdrage leveren aan de identiteit, de ruimtelijke kwaliteit en de leefbaarheid van het gebied. Het kleinschalige Sallandse landschap is van groot belang voor het vestigingsklimaat voor het behouden en aantrekken van economisch sterke (landbouw)bedrijven, burgers en recreatie. Kortom het landschap is het goud van Salland dat gekoesterd moet worden.

Het Sallands landschap komt door een toenemende dynamiek onder druk te staan. De verwachting is dat de komende tien jaar een derde van de agrarische bedrijven in het buitengebied van Salland stopt. Dit biedt kansen voor verdere natuurontwikkeling, maar ook mogelijkheden voor schaalvergroting van de landbouw en voor andere potentiële ruimtevragers, zoals vanuit wonen, zorg en recreatie. De opgave is de ruimtelijke dynamiek goed in te passen in het landschap.

De Sallandse gebiedspartners, zoals de Agrarische Natuurvereniging, Stichting IJssellandschap, Stichting Sallands Erfgoed, Natuur en Milieu Overijssel, LTO Salland, Stichting Kostbaar Salland en Landschap Overijssel, de waterschappen en gemeenten, hebben aangegeven om de samenwerking tussen landbouw en natuur te willen versterken. Zij willen concrete doelen realiseren en hebben zich georganiseerd in een werkgroep landschap, water en landbouw.

Visie landschap:

De ambitie is een vitaal en gezond landschap met sterke economische dragers in 2020, waarbij door grotere betrokkenheid en samenwerking tussen de gebiedspartners en vrijwilligers het Sallandse kleinschalige landschap behouden blijft en waar mogelijk versterkt wordt.

Wij gaan daarbij op zoek naar nieuwe partners en andere regelingen die hieraan kunnen bijdragen en streven naar een integrale benadering. Gedacht wordt aan de uitwerking en uitvoering van integrale projectopgaven, waarbij ruimte wordt geboden aan nieuwe functies, in combinatie met bijvoorbeeld wateropgaven en ecologische netwerken.

Beleidskaders zijn de gebiedskenmerken zoals geformuleerd in het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) 'een plus voor het landschap van Salland' voor de zeven Sallandse deelgebieden verder te realiseren. Daarnaast wordt aangesloten bij de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) van de provincie Overijssel.

Landbouw

De landbouw blijft in de nabije toekomst een belangrijke drager van economie en landschap in Salland. Verwacht

wordt wel dat een substantieel aantal bedrijven de komende tijd zal stoppen, waardoor er ruimte zal ontstaan voor verdere schaalvergroting. Een aantal boeren zal het zoeken in verbreding van de landbouw. De opgave is om deze ontwikkelingen in te passen in het kleinschalige landschap. Vanuit maatschappelijk oogpunt is er een toenemende vraag naar diervriendelijk en milieuvriendelijk produceren (license to produce).

Visie landbouw:

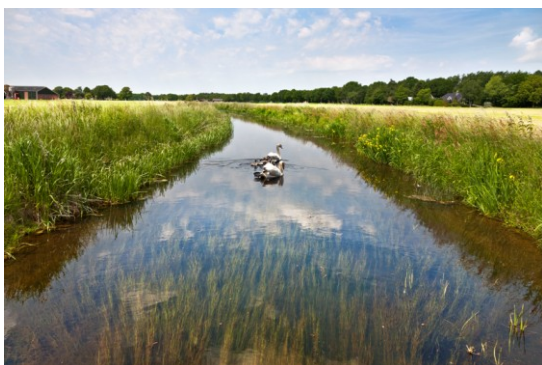
Met onze gebiedspartners willen we werken aan een concurrerende en duurzame agrarische sector met toekomstperspectief. Onderdelen kunnen zijn: verbeteringen in de landbouwstructuur door middel van ruilverkavelingprojecten, het faciliteren en/of stimuleren van innovaties, zoals energiebesparing en duurzame energieopwekking, het sluiten van de mest- en mineralenkringloop en het op de markt brengen van nieuwe productmarktcombinaties.

In onze visie blijft voor de agrarische sector in de toekomst ook een belangrijke rol weggelegd voor het onderhoud en beheer van het landschap.

De overheden ondersteunen deze ontwikkelingen waar het kan en helpen waar het moet. We willen ruimte bieden aan initiatieven uit de sector. Beleidskader is daarbij het bestemmingsplan Buitengebied Salland.

4.2. Water en Klimaat

Natuurlijke waterberging

Vanwege het veranderde klimaat nemen perioden met wateroverlast en met droogten steeds meer toe. Om deze opgave de komende jaren het hoofd te kunnen bieden, is er meer ruimte voor water nodig om Salland veilig en leefbaar te houden.

De zorg voor waterveiligheid met het oog op de voornoemde klimaatontwikkelingen, is een groot thema in de Europese en nationale regelgeving. Water en klimaat zijn daarom een belangrijk thema voor De Kracht van Salland.

Het uitvoeren van maatregelen, waarbij watergangen worden heringericht blijft belangrijk, vooral op basis van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) waarvoor een

resultaatsverplichting geldt. Deze uitvoering vraagt na inrichting van het nieuwe watersysteem ook om een aangepast beheer en onderhoud.

De komende jaren blijft afvalwaterketenbeheer een belangrijke opgave. Nieuwe innovatieve zuiveringstechnieken en werkwijzen van afvalwaterbehandeling worden door de waterschappen opgepakt. Ook zijn de waterschappen bezig om de Rioolwaterzuiveringsinstallaties om te bouwen naar energie- en grondstoffenfabrieken.

Bij de taakstelling werken de waterschappen optimaal samen met onder meer andere overheden, burgers, ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties in Salland.

Zandweteringpark, Deventer

Visie water en klimaat:

De ambitie voor de komende jaren is om in Salland waterdoelen te realiseren vanuit een integrale gebiedsaanpak. Inzet is niet alleen de resultaten op het gebied van waterveiligheid, waterkwaliteit en leefbaarheid in Salland te verbeteren, maar ook andere opgaven, waar mogelijk, bij de wateropgave te betrekken. Hier denken we aan bijvoorbeeld natuurontwikkeling, toepassing van nieuwe innovaties, duurzaamheidsmaatregelen en verbetering van de landbouwstructuur. Ook beheer en onderhoud zijn een integraal onderdeel van deze opgave.

De waterschappen streven naar een optimale samenwerking met de Sallandse gebiedspartners door deze partijen vroegtijdig bij projecten te betrekken, waardoor gezamenlijk een bijdrage wordt geleverd aan het verbeteren van de kwaliteit van het Sallandse landschap.

4.3. Bereikbaarheid en verbindingen

Het werkgebied van De Kracht van Salland is onder te verdelen in de stad Deventer, Olst-Wijhe en Raalte, de kleine kernen, buurtschappen en het platteland met elk hun eigenheid en problematiek. Om het gebied leefbaar te houden zullen allerlei verbindingen moeten worden gelegd, zowel fysiek als digitaal. Het gaat om verbindingen op verschillende niveaus, binnen de dorpen, tussen de dorpen en met de steden en wereld buiten Salland.

Digitale bereikbaarheid

In de huidige tijd is een goede digitale bereikbaarheid een belangrijke voorwaarde voor het behoud van de leefbaarheid in het buitengebied. Maar ook uit economisch oogpunt is, vanwege de toenemende datacapaciteit van landbouwbedrijven, zorginstellingen, scholen en recreatieve functies, een goede digitale bereikbaarheid in het buitengebied van wezenlijk belang. Het stimuleert en vergroot bovendien de participatiegraad van inwoners.

Toeristische infrastructuur

De afgelopen jaren is door gemeenten en diverse partners fors geïnvesteerd in de (toeristische) infrastructuur van Salland. Fietspaden zijn aangelegd, toeristische Overstappunten zijn gerealiseerd, er zijn netwerken aangelegd op het gebied van fietsen (Fietsroutenetwerk Salland), wandelen (Wandelnetwerk Salland) en mountainbiken (Mountainbikenetwerk Salland). Het Wandelnetwerk Salland is in 2013 gerealiseerd en is een uniform bewegwijzerd wandelnetwerk, dat aansluit op de netwerken in de aangrenzende regio's. Ook is geïnvesteerd

in het decor voor toerisme in Salland: het landschap, natuur en cultuurhistorie. Er ontbreken nog (snel)fietsroutes binnen Salland, maar ook met de andere regio's. Daarnaast is er nog behoefte aan het realiseren van ommetjes en het aanleggen van vrijliggende fietspaden in het buitengebied. Met name tussen de gemeentegrenzen en de dorpsranden liggen nog belangrijke opgaven voor het verbeteren van fiets- en wandelontsluitingen.

Visie bereikbaarheid en verbindingen:

In 2020 heeft het Sallandse buitengebied toegang tot een snel digitaal netwerk, waardoor het buitengebied leefbaar en vitaal blijft. De digitale betrokkenheid van bewoners en instellingen aan de Sallandse samenleving is verder gestimuleerd, zorg kan op afstand worden geleverd en bedrijven en instellingen kunnen concurrerend en efficiënt werken.

In 2020 zijn de belangrijkste (recreatieve) ontbrekende wandel-, en fietsverbindingen op aangeven van bewoners en organisaties in het gebied geïnterviseerd en gerealiseerd. De aangelegde snelfietsroutes stellen de bewoners in de gelegenheid om per fiets allerlei functies zoals werk, recreatie, onderwijs en andere voorzieningen in het buitengebied en de kernen gemakkelijk te bereiken. Ook de relatie tussen buitengebied met de stad Deventer en de gemeenten Raalte en Olst-Wijhe worden daar mee versterkt.

Struinpad, Den Nul

4.4. Sallandse economie

Vrijtijdseconomie, gezondheid en sport

De komende periode is de 'vermarkting' van het gebied belangrijk. Daarmee doelen we op het 'verkoopbaar maken van het gebied' door middel van promotie, marketing en productontwikkeling. De wensen van de consument staan daarbij centraal. Om de inspanningen in de totale toeristische keten op het zelfde doel te richten, stellen wij voor het deelprogramma vrijetijdseconomie op te zetten, conform de door Salland Marketing onderscheiden thema's:

- De Smaak van Salland
- Salland actief
- Cultuur in Salland
- De Sallandse Heuvelrug
- De IJssel

Daarnaast is de indruk dat nog niet alle groeipotenties worden benut. Zo heeft onderzoek uitgewezen dat er in Salland nog meer opvangcapaciteit is voor overnachtingen op het platteland, zoals B&B en hotels. Ook liggen er potenties voor nieuwe recreatieve functies op het gebied van zingeving, gezondheid, educatie en congressen die deels raken aan het toeristische product. Op gebied van gezondheid zijn landelijke ontwikkelingen van overgewicht, ongezond eten, alcoholmisbruik en dergelijke ook in Salland zichtbaar.

Naast het trekken van toeristen en recreanten naar het gebied is het van belang om ook eigen bewoners gezond en in beweging te houden. Innovatieve verbindingen tussen recreatie, horeca en sportondernemers kunnen hieraan een bijdrage leveren. Overgewicht, alcoholmisbruik en ongezond eten kunnen in een combinatie van innovaties/arrangementen aangepakt worden. De uitdaging is om deze gezamenlijk te vinden met betrokken partijen.

Visie Sallandse economie:

De ambitie is het optimaliseren van de verblijfsrecreatie in Salland, waardoor er meer bestedingen en meer banen in Salland gegenereerd worden. Dit kan door het ontwikkelen van nieuwe product-markt-combinaties, waarbij gebruik wordt gemaakt van de waarden van Salland, maar ook door Salland als aantrekkelijk toeristisch gebied nog meer bekend te maken. In 2020 zijn ook de belangrijkste ontbrekende recreatieve fysieke verbindingen gerealiseerd. We haken aan bij de doelen en wensen van Salland Marketing en de pijlers van Marketing Oost, namelijk meer verblijven in Salland, meer bestedingen en meer banen en gezonde Sallanders. Gestreefd wordt om ook het aanbod van sportvoorzieningen verder te verbeteren door een intensievere samenwerking van de aanbieders van sport- en recreatievoorzieningen in Salland.

4.5 Bedrijvigheid en Midden- en Kleinbedrijf (MKB)

De diversiteit van het MKB in het buitengebied is groot. De ondernemers in Salland zijn krachtig en zorgen voor dynamiek op het platteland en in de kernen. Op het platteland zitten bedrijven met een grote innovatieve kracht. Ze zorgen ook voor de sociale samenhang in het dorp. MKB'ers zijn geworteld in de Sallandse samenleving. Ze dragen in belangrijke mate bij aan de identiteit van het platteland en ondersteunen die samenleving bijvoorbeeld door sponsoring en het gratis leveren van werken.

Visie Bedrijvigheid en Midden- en Kleinbedrijf:

De ambitie is de innovatie in het MKB verder te stimuleren door het intensiveren van het delen van kennis tussen ondernemers, onderwijs, overheden en samenleving. Het streven is om de economische basis van het platteland verder te versterken, onder voorwaarde dat het inpasbaar is in het landschap en waar mogelijk bijdraagt aan verdere versterking van de kwaliteit het landschap. Daarnaast is de koppeling tussen ondernemers, onderzoek en onderwijs belangrijk. De uitdaging is om dit netwerk in 2020 versterkt te hebben.

4.6. Lokale kracht

Uit een onderzoek van de provincie Overijssel ² blijkt dat de afname van voorzieningen op het platteland meer te maken heeft met het aankoopgedrag van haar bewoners en schaalvergroting in de detailhandel, dan met krimp. Tevens is aangetoond dat niet de aanwezigheid van voorzieningen bepaalt of het in een dorp prettig wonen is, maar dat de aanwezigheid van sociaal kapitaal bepalend is voor de leefbaarheid. In Salland is dit sociaal kapitaal erg sterk maar staat door veranderende gemeenschappen onder druk.

Nieuw noaberschap

De vanzelfsprekendheid (of gedwongenheid) van het 'oude' noaberschap is nog maar beperkt aanwezig en zeker niet iets waarop de gemeenschappen nu verder kunnen bouwen. Er ontstaan nieuwe vormen van noaberschap. Het is belangrijk dat mensen elkaar blijven ontmoeten binnen en buiten het dorp en het eigen professionele netwerk. In de dorpen kunnen

² <http://www.overijssel.nl/overijssel/cijfers-kaarten/overijssels-feit/nieuwsbrief-ov-feit/2011-09-naoberschap/>

energie en expertise van nieuwkomers dan meer benut worden.

Elckerlyc, Luttenberg

Vrijwilligers

In Salland wordt heel veel werk verricht door vrijwilligers. Vaak zijn dat zeer ondernemende mensen met veel capaciteiten, die ergens hun schouders onder willen zetten en hun nek willen uitsteken. Vrijwilligheid is geen vrijblijvendheid, maar er is meer flexibiliteit nodig om mensen te blijven motiveren zich in te zetten. Men zal veel meer moeten uitgaan van wat wel kan (binnen de drukke agenda's van mensen) in plaats van wat niet kan. Huidige systemen sluiten hier niet goed bij aan. Mensen zijn zeker bereid tot het doen van klussen, mits het in tijd duidelijk afgebakend is. Structureel vrijwilligerschap gaan mensen vanwege de drukke agenda's minder snel aan. Insteken op competenties werkt ook goed, zodat gevraagde vrijwilligerswerk aansluit op wat iemand kan en gemakkelijk afgaat. Er moet specifieke aandacht zijn voor jongeren die vrijwilligerswerk verrichten, want die lijken steeds minder een rol te spelen. Geef hen de ruimte zodat ze hun eigen ding kunnen doen.

De basis in vrijwilligerswerk ligt in de passie en betrokkenheid, het gebruiken van competenties van mensen, het verschil maken tussen denkers en doeners werkend aan resultaat en voldoening. Door daar handig op in te spelen en verbindingen te leggen op allerlei niveaus kan het krachtig sociaal kapitaal blijven bestaan.

Visie lokale kracht:

De inwoners van Salland weten zich in 2020 ook prima zelf te redden. Waar mogelijk bepalen Sallanders zelf hun agenda en coördineren deze ook. De overheid stelt zich terughoudend op en is alert op het niet overnemen van initiatieven van onderaf, het overvragen van vrijwilligers en hanteren van onnodige regels. De overheid faciliteert desgevraagd in de vorm van kennis, kunde en eventueel financieel. De overheid blijft wel altijd het vangnet voor de zwakkeren in de samenleving.

4.7. Relatie overheid-burger

De laatste jaren is er binnen de overheden veel te doen geweest over burgerparticipatie. Er bestaan verschillende 'generaties burgerparticipatie'. 'Inspraak' ontstaan in de jaren 70, 'Interactieve beleidsvorming', waarbij burgers mogen meepraten en meedenken over de voorstellen van de overheid, dat meer past bij zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid, en 'burgerinitiatief'. Deze laatste vorm gaat over het delen van verantwoordelijkheden. Van zowel de overheid als burgers worden aanpak en inzet verwacht. Het gaat om een actieve overheid die burgers, bedrijven en organisaties betreft bij het formuleren en bereiken van maatschappelijke doelstellingen. Tegelijk kan het initiatief nadrukkelijk ook uit de samenleving komen. De voortrekkersrol ligt niet altijd meer bij de politiek. De overheid nodigt uit, stimuleert, verbindt en vult hiaten op. Deze vorm van participatie noemen we ook wel 'overheidsparticipatie'.

Bij de gemeenten in Salland bestaat er een mix van deze vormen van participatie. In De Kracht van Salland zal de focus liggen op initiatieven uit de samenleving waarin de overheid participeert. Burgers en overheden hebben een 'frisse blik' op deze samenwerking waarbij uitgegaan wordt van:

- Burger en overheid zijn partners; ambtenaar en burger helpen elkaar.
- Openheid, laagdrempeligheid, gelijkwaardigheid, luisteren en faciliteren zijn daarbij uitgangspunten.
- Kwaliteit, motivatie en doen zijn leidend in plaats van verantwoordelijkheid en moeten (bureaucratie).

- Door lef te hebben om samen te werken kunnen wederzijdse vooroordelen tussen burger en overheid worden omgezet in wederzijdse voordelen.

Visie relatie overheid-burger:

Door openheid, het met elkaar in dialoog gaan en het delen van kennis, vergroten we het vertrouwen in elkaar en realiseren we gewenste gezamenlijke doelen. In 2020 is de overheid een natuurlijke samenwerkingspartner binnen het netwerk kracht van Salland.

4.8. Wonen en zorg in de samenleving

Ivoor, Raalte

Uit behoefteonderzoeken naar woonwensen komen veelal de behoeftes naar starterwoningen en ouderen/zorgwoningen naar boven. Dit vraagt om nieuwe woonconcepten, bijvoorbeeld door de zorgvraag van ouderen (of bijvoorbeeld jonge gezinnen) te combineren met de betaalbare woningvraag van jongeren (meerdere generaties onder één dak). Mogelijk bieden vrijkomende agrarische gebouwen daarbij ook kansen om in deze behoefte te voorzien.

Dit soort initiatieven komt vanuit de inwoners en wordt opgezet in

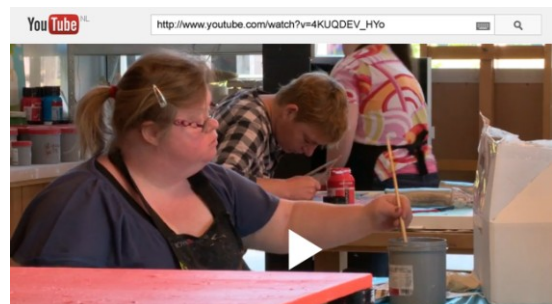
samenwerking met de gemeente voor wat betreft regelgeving en mogelijkheden.

De klassieke verzorgingstehuizen lijken te gaan verdwijnen. Zorgbehoevenden in een lichtere categorie moeten zelf hun zorg organiseren. Dit betekent langer thuis wonen en dat woon-zorgzones (alle zorgaanbieders binnen een bepaalde straal) steeds belangrijker worden. Nieuwbouwhuizen, de openbare ruimte en voorzieningen moeten levensloopbestendig zijn (voor alle generaties geschikt) en aansluiten op de leefbaarheid en aantrekkelijke omgeving. Daar moeten we nu mee beginnen. Vergrijzing is een bedreiging, maar biedt ook kansen. Aan de ene kant een zorg (letterlijk), aan de andere kant ontstaan er ook mogelijkheden omdat veel mensen met tijd en mogelijkheden beschikbaar komen voor de samenleving (babyboomers).

Visie wonen en zorg in de samenleving:

De overheden willen innovatieve woon- en zorgconcepten van bewoners actief stimuleren. Het doel is in 2020 zorg dragen dat bewoners in elke leeftijdsgroep in het buitengebied een kwantitatief en kwalitatief goed woon- en zorgaanbod hebben. Door het leggen van verbindingen en op zoek te gaan naar innovaties in deze sectoren wordt het beleid van overheden versterkt om dit te faciliteren of ondersteunen. Voor het hergebruik van bestaande gebouwen in het buitengebied ten behoeve van de functies zorg en wonen zijn geen onnodige belemmeringen.

Ivoor, Raalte

5 Naar een netwerkorganisatie in stappen

Met de input van de interviews en de werkconferentie en de realiteit van de veranderende rol tussen overheid en samenleving is duidelijk geworden dat de gebiedsaanpak Salland niet gaat om een van te voren vastgesteld thematisch programma. Het gaat juist om een (andere) manier van werken, waarbij initiatieven uit de samenleving en van overheden verknoopt worden tot projecten. Per onderwerp of project wordt bekeken wat de mate van participatie is van de samenleving en van de overheid. Vanuit de huidige programma's is met het leggen van verbindingen al een voorzichtige start gemaakt op een aantal inhoudelijke thema's. Met De Kracht van Salland willen we doorstoten en het leggen van verbindingen intensiveren. Dit doen we in een gefaseerde aanpak.

Drie fasen

We gaan uit van drie fasen. Deze fasen verschillen in ambitieniveau, complexiteit, het aantal samenwerkende organisaties en projecten en/of deelprogramma's.

Fase 1 Initiatieffase

De initiatieffase wordt nog getrokken vanuit de overheden en de bestaande Plaatselijke Groep Leader als een soort vervolg op de huidige programma's. Deze fase eindigt als de visie is opgesteld en vastgelegd door de samenwerkende partijen.

Fase 2 Ontwikkelingsfase

Deze fase is een overgangsfase naar Fase 3. Fase 2 is de echte ontwikkelfase waarin de eerste stappen worden gezet richting De Kracht van Salland. In deze fase worden:

- nieuwe en intensievere verbindingen gelegd, afspraken gemaakt en projecten ontwikkeld;
- een nieuwe organisatie/netwerkstructuur voor De Kracht van Salland uitgewerkt;
- nieuwe financieringsscenario's uitgewerkt met het doel het investeringsvolume in Salland op een zo hoog mogelijk peil te houden;
- een communicatiestrategie ontwikkeld. Aspecten die daarbij een rol spelen zijn het communiceren van de visie (de stip op de horizon), het verder betrekken en verbinden van mensen en organisaties in de nieuwe netwerkorganisatie, het prikkelen van het zelforganiserend vermogen van de Sallandse burgers en organisaties. Ook de rol van de overheden (rolleboek) en andere partijen in het netwerk zal uitgewerkt worden.

Fase 3 Netwerkorganisatie

Uiteindelijk doel is dat Salland een eigen netwerk/organisatie De Kracht van Salland heeft georganiseerd. Hierin heeft de overheid een participerende rol en geen dominante rol meer zoals voorheen. Gestreefd wordt om deze fase in 2015 te starten. Deze fase zal zolang dat nodig is lopen, maar in ieder geval tot eind 2020, ook omdat de gebiedspartners ernaar streven Europese middelen te werven vóór de uitvoering van fase 3.

6. Organisatie en planning

Op dit moment (fase 1) wordt De Kracht van Salland getrokken vanuit de structuren van de gebiedsprogramma's pMJP en Leader. Er is een kernteam gevormd uit deze structuren die op dit moment De Kracht van Salland trekken. Voorlopig zal deze structuur blijven staan. Waarbij de Plaatselijke Groep Leader, gemeenten en Waterschappen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van deze fase.